СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXX. Число 235. Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 10. вересня 1922. VOL. XXX. No. 235. Jersey City, N. J., Tuesday, October 10, 1922. THREE CENTS

НОВИЙ СТРАЙК ВУГЛЕВИХ МАЙНЕРІВ

БРАВНСВИЛ, Па., 7. жовтня. — Сімсот робітників вуглевих підприємств Дайменд Ковл енд Ковк Ко. та Де Лиді Ковл К. покинули нині роботу, закидаючи підприємствам, що вони продають вуголь підприємствам, які наймають неюнійних робітників.

Властителі копалень вугля побоюються, що страйк може поширитися також на другі копальні.

ЗІ СТРАЙКУ ЗЕЛІЗНИЧИХ РОБІТНИКІВ

ФОРТ ВЕРТ, Тексас, 7. жовтня. — Всі інспектори возів, заняті Злученим Товариством Возів, та всі варстатові робітники зелізниці Форт Верт Белт Рейлровд вернули нині до праці, погодившися з підприємцями на основі пляну Джуела.

Обі групи робітників страйкували від 1. липня.

ПОБОЮЮТЬСЯ ПОЖАРІВ ЛІСІВ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ

ОЛБАНІ, 7. жовтня. — Побоюючися, що великі пожари лісів в Канаді, викликані небувалою осінною спекою, можуть легко поширитися й на Злучені Держави, комісионери лісового уряду почали заряджувати надзвичайні средства осторожности, щоби приготовитися на випадок таких огнів. Число сторожів в лісах всюди побільшено, накуплено нові пожарні машини та виставлено нові вежі, з яких сторожі оглядають околицю, стережучи огнів.

В північній части східної полоси Злучених Держав великі дими, уносячися з канадийського пожару, не дають лісовим сторожам можности бачити більші простори.

ХОЧУТЬ ЗАБОРОНИТИ СОЦІЯЛІСТАМ СТАВИТИ КАНДИДАТІВ

ГЕЛЕНА, Монтана, 7. жовтня. — Стейтовий Найвисший Суд видав тимчасову судову заборону, якою забороняється стейтовому секретареви стейту поставити соціялістичних кандидатів на лісту при наступаючих осінних виборах.

ВЕЛИКИЙ ОСЯГ ЖІНКИ

МИНІОЛА, Лонг Айленд, Ню Йорк, 8. жовтня. — Лтілен Гетлин, перша женщина, котра пустилася в літаку в подорож через Злучені Держави, приїхала нині о три чверти на шесту годину вечером на федеральне військове летниче поле.

Вона виїхала була зі Сан Франциско дня 5. жовтня і дорогу до побережа Атлянтийського Океану відбула за 27 годин та 11 мінут.

ВЛАСТИТЕЛІ ДОМІВ НЕ МОЖУТЬ ОПРАВДУВАТИСЯ БРАКОМ УГЛЯ

НЮ ЙОРК, 8. жовтня. — Стейтовий адміністратор топлива заявив, що судді не будуть приймати від властителів домів оправдання на жалоби мешканців наймлених домів, що мовляв властителі не могли дістати вугля через брак його на ринку.

ПРОДУКЦІЯ МЯГКОГО ВУГЛЯ ЗМЕНЧУЄТЬСЯ

ВАШІНГТОН, 8. жовтня. — Обчислення уряду показують, що добування мягкого вугля за послідний тиждень зменчилося. Воно виносило лишень 9,600,000 тон місто 9,776,000 тон з попередного тижня.

СКЛИКУЮТЬ РОЗЕМНИЙ СУД

ГЕЙЗЕЛТОН, Па., 7. жовтня. — На день 10. жовтня скликано так звану Розему Раду Твердого Вугля, котра має на ціли полагодити всі непорозуміня, які виринули межи властителями копалень вугля та робітниками від повороту робітників до праці та які віддано для розглянення Раді.

ВИБУХ В КОПАЛНІ

ЮНІОНТАВН, Па., 7. жовтня. — Хтось підложив набій динаміту під будинки копальні коксу Конесвил, наслідком чого вилетів у воздух будинок для прочищування вугля та будинок для помпования воздуха в копальню.

З огляду на те, що робітники підприємства вийшли на страйк ще 1. цвітня та від того часу до роботи не вертали, бо компанія не зробила з ними угоди, та що вона кілька днів тому взялася чистити копальню, приготовляючи до ведення її страйколомами, поліція підозріває, що за вибух винуватий хтось зі страйкарів або їх симпатиків. Хто саме, сього поліція покищо не відкрила.

Заряд копальні видав приказ своїм сторожам стріляти острими набоями до кождого, що без уповажнення наближиться до копальняної власности.

ЖЕРТВИ КАНАДІЙСЬКОГО ПОЖАРУ ЛІСІВ

КОБАЛТ, Онтаріо, Канада, 7. жовтня. — Провінціональна поліція, яка перешукувала лісові згарища, найшла досі 48 тіл людей, погибших підчас недавного пожару лісів.

Втікачів перед огнем зібрано в Каболт, де їх заратовує Червоний Хрест та другі філянтропійні організації. Уряд провінції зарядив спеціяльне слідство над причинами пожару, шкода від котрого досі виносить вже понад 15 мілїонів долярів.

ВЕЛИКА ПОЗИЧКА ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ

ВАШІНГТОН, 7. жовтня. — Федеральний департамент (міністерство) скарбу оголосив нині державну позичку в формі бондів на суму 500 мілїонів долярів, яка має бути повернена на сплату воєнних довгів.

Довг має бути платний аж в 1953 році.

СУД ВІДКИДАЄ КРОВНУ ПРОБУ

Перед судом в Диксон, Илинойс, ведеться процес, в котрім двох багатих фармерів позивається за посідання расового бугая. І пізваний і позовник пробує доказати перед судом, що він є правним властителем расового бика, і оба стараються вивести його від коров в своїм посіданню. На розправу кличуть велику масу свідків на доказ, котра корова родила бугая. Нарешті один суддя, котрий цікавиться справою, запропонував судді, що розбирає справу, зарядити пробу крови коров та бугая і в той спосіб довести подібности крови, котра корова є матірю процесовича. Суддя, однак, відкинув пропозицію свого товариша, заявляючи, що наука ще не доказала, чи материнство можна доказувати розсліддом крови. І свідків кличуть далі.

ВІДКРИЛИ НЕЗНАНУ ДОЛИНУ.

Американських географів здивувала недавно вістка, поширена одним Пелепро, відомим зі своїх мандрівок о Скалистих Горах в західній части Злучених Держав, що мовляв він відкрив незнану досі долину. Назвав він її Схована Долина, бо справді вона має бути схована за великим валом гірських гострих та недоступних верхів, що підноситься в повіті Сіскію в Каліфорнії. Схована так добре, що досі ніхто справді не знав про її істнування. Аж Пелепро, котрий здавна цікавився питанцем, що може бути за гірським валом, вдрапувався на найвисші підносячися валом груні, і з них при помочи острих далековидів оглядав околицю. Так він і відкрив Сховану Долину. На його оцінку має вона яких 300 акрів поверхні, і певно має богато дичини та може богаті поклади мінералів.

Хоч оповіданням подорожного не так дуже географи вірять, все таки на його заклик збирається тепер виправа до Схованої Долини. Приготовляють шнурові драбини, при котрих помочи можнаби спуститися в долину та перейти глибокі пропасти, що віддільють долину від широкого світа.

БАНКИР ПЕРЕД СУДОМ ЗА ПІДМОВУ СУДДІВ

В Бостоні, Месечусетс, замкнено оногді збанкрутований банк Гановер Траст Ко. Справа банкротства перейшла зараз під розгляд великої лави присяжних суддів, котра має розглянути, чи банкротство не має в собі фалшивої кривди, або чи не винуватий хто за нього карно. Тепер суд приказав арештувати двох банкирів збанкрутованого банку: президента Генрика Хмеліньского та скарбника Вілєма Мекнарі, котрі мали говорити зі свідками та в той спосіб мали старатися не допустити лаву присяжних суддів до належитого виповнювання своїх обовязків. Обох банкирів відставлено до суду, обжаловано за „погоду для суду" й випущено по зложенню 4.000 долярів кавції.

Великий пожар лісів в Канаді.

Ціла північна частина канадійської провінції Онтаріо захоплена великими пожарами лісів. Пожар знищив уже цілий ряд людських осель, положених в лісах, пустив бездомними коло 5.000 людий та зробив шкоди на яких 6 мілїонів долярів.

Ратування було дуже трудне наслїком довготревалої посухи. Аж в пятницю, по тритижневій засуді, впав перший дощ. Він відразу поклав конець пожарови.

Тепер ріжні чоловіколюбні інституції, канадійські та американські, посніщають з допомогою бездомним людям.

СМЕРТЬ НЕОСТОРОЖНОГО ШОФЕРА

В суді Гемонстон, Ню Джерзі, ставав в пятницю на суд за скору їзду Вейн Волтон, 27-літний воєнний герой та прогибіційний агент з Глустер кавнті. Суддя присудив йому кари 10 долярів та зробив його уважним, що при слідуючім вимірі кари його присуд буде богато острійший.

Та не прийшлося судді судити необережного їздуна. Сей видно не робив собі нічого з поучення судді, і зараз, по виході зі суду поїхав, як самий знав. В годину опісля він влетів в повнім розгоні в придорожний телеграфічний стовп, розбив авто на шкаматте та погиб на місци.

ПРЕСА НА УГОРСЬКІЙ РУСИ.

Руська преса на Підкарпатській Україні народнього напряму така: „Свобода" (народньо-христ. вих. 2. р. тижн), „Руська Нива" (орган руської хліборобської партії, тижн.), „Вперед" (соц.-дем. тижн.), „Село" (орган чеської аграрної партії тижн, виходить в Мукаєві), „Наша Оборона" (орган т-ва інвалідів „Надія", міс.), „Учитель" (орган нар. учительства), „Віночок" (діточа газета) „Благовістник" (релігійна газета).

ЛЕКШЕ ПОЗБУТИСЯ ЖІНКИ НІЖ НАРЕЧЕНОЇ.

Про те, що в Америці лекше позбутись жінки ніж нареченої, свідчить недавній вирок судді Мулена з найвисшого суду в Ню Йорку, котрий дав розвід 70-літньому Джеймсови Риск з його дружиною 40-літньою Фльоренцією.

Джеймс Риск є банкиром. Він має 30,000 долярів річного доходу. Закохавшись у вдові Фльоренції, він обіцяв її женитись, але скоро опісля вона знелюбилась йому. Він написав був лист до неї, що своє приречення відкликає але того листа не пустив через почту, бо боявся процесу за неподержання приречення. Натомісь, роздумавши добре, він оженився з нею, але на другий день по весільній церемонії вніс до суду скаргу о розвід.

„НА ЧУЖИНІ".

З ініціятиви Центрального Українського Комітету в Польщі в скорому часі вийде у Варшаві календар-альманах „На чужині", який освітлює життє української еміграції в Польщі. Крім засадничих статей буде поміщена низка відомостей про культурно-освітну організацію, школи, табори, про церкву, про українські видавництва, бюро праці, про матеріяльне положеннє української еміграції, про порядок одержання документів для виїзду за кордон і т. и. Буде присвячений окремий відділ життю українського студентства. Календар редагує В. Прокопович, в літературну колегію входять А. Саліковський і П. Зайців. Адреса видавництва: Варшава, Aleja Roz. 6, помещк. 9.

АЛІЯНТИ ДАЛІ УСТУПАЮТЬ ТУРЕЦЬКИМ НАЦІОНАЛІСТАМ

ПАРИЖ, 7. жовтня. — В тутешних урядових кругах заявляють, що на конференції британського міністра закордонних справ лорда Корзона з французьким премієром Пуанкаре прийшло до порозуміння у справі вирішення питання на Близкому Сході.

Оба вони згодились придержуватись далі аліянтської заяви з 23. вересня с. р., якою аліянти обіцяли віддати Туркам Царгород (Константинополь) і східну Тракію по ріку Марицу.

Крім того вони згодились:

1. — Грецьке військо має сейчас зачати опорожнювати східну Тракію. Порядок тамки мають міжтим удержувати аліянтські війська, які мають віддати до 30 днів сей край під турецьку управу.

2. — На малоазійському боці Дарданелів буде меньша невтральна полоса біля Ханаку, на яку Туркам не вільно буде заходити.

3. — Мирова конференція має зачатись по змозі як найскорше, імовірно в Скутарі або на острові Прінкіпо.

4. — Большевицька Росія не буде допущена до мирової конференції, але може бути допущена на нараду у справі свобідного проїзду Дарданелями.

5. — Всякі спроби турецьких націоналістів перейти Дарданелі або заняти Царгород перед заключенням мирового договору вважати-меться виповідженням війни аліянтам.

Сі постанови аліянтські представники передадуть турецьким делегатам в Мудані, в Малій Азії.

НІМЕЦЬКЕ ЩАСТЄ В НЕЩАСТЮ, ТА АЛІЯНТСЬКЕ НЕЩАСТЄ, В ЩАСТЮ

ЛОНДОН, 7. жовтня. — Звісний англійський економіст сер Роберт Пейш заявив, що се, що Американці накупили 30 міліярдів (біліонів) німецьких паперових марок, на яких стратили один міліярд долярів, а аліянти також поважні суми, є виною нещасного версайського мирового договору.

Аліянти, казав він, хотіли знищити Німеччину економічно, а се тепер мститься. Німеччина не мала іншого способу тільки друкувати нові паперові гроші, аби добути покриття на видатки. Вони пустили друкарські машини в рух і здобули гроші від „побідників", аби їм заплатити відшкодованнє і дістати хліб на кілька тяжких зим.

Сих гроший, казав Пейш потративні вже не відберуть, а ратунок проти дальших таких несподіванок може бути едино у зміні версайського мирового договору.

ЗА ПРИЗНАННЄ БОЛЬШЕВИЦЬКОГО УРЯДУ КАПІТАЛІСТИЧНОЮ ДЕРЖАВОЮ ВЕЛИКІ УСТУПКИ ДЛЯ КАПІТАЛІСТІВ

БЕРЛІН, 7. жовтня. — Большевицький комісар Макс Літвінов веде тут переговори з британськими торговельними знавцями у справі англійсько-російських торговельних зносин.

Літвінов обіцює іменем московського большевицького „уряду" великі сутупки, концесії і привілеї англійським капіталістам, якщо вони подбають, аби британське правительство сей „уряд" признало.

РОБІТНИЧІ ЮНІЇ НЕ ПРИЗНАЮТЬ КРІПАЦТВА В РОСІЇ

ВІДЕНЬ, 7. жовтня. — Міжнародний союз робітничих юній на вчерашньому останньому зібранню відкинув внесення на принятє до союза робітничі юнії із совєтської Росії.

ЗАМІТКА. — Причиною того може бути се, що робітничі юнії в Росії не мають жадної свободи у своїй діяльности і рухах, але є кріпаками большевицьких комісарів і мусять безумовно повинуватись їх наказам.

РОБІТНИКИ НЕ ХОТЯТЬ ЗНАТИ БОЛЬШЕВИКІВ

ЛІСБОНА, столиця Португалії, 7. жовтня. — Португальський робітничий конгрес, який тепер відбуває тут свої наради, відкинув предложення про признання третього (большевицького) „інтернаціоналу".

ЛЕОН ТРОЦЬКИЙ ПРИЗНАЄ, ЩО В РОСІЇ НЕМА СВОБОДИ СЛОВА, А Є КАПІТАЛІСТИ

МОСКВА, столиця Московщини, 7. жовтня. — Міністер большевицької війни, Леон Троцький заявив, що тепер російська „червона армія" виносить 800,000 людий.

Вона, казав він, стоїть на сторожі большевизму, і вона не позволить на свободу слова в Росії, поки там будуть капіталісти (чому-ж большевики деклямують, що в Росії нема капіталістів, а є свобода слова).

ПАПА РИМСЬКИЙ ПРОТИ ВІЙНИ

РИМ, столиця Італії, 7. жовтня. — Папа римський Пій XI вислав через свого секретаря, кардинала Гапарі, телеграми до Мустафи Кемала паші і до грецького короля Юрія, в яких апелює до них, аби ужили всіх способів, щоб не допустити до відновлення греко-турецької війни.

ГРЕЦЬКІ БАНКИ ПОЗИЧАЮТЬ ГРОШІ НА ВІЙНУ

ЛОНДОН, 7. жовтня. — Грецькі національні банки позичили новому грецькому правительству 250 мілїонів драхм, які мають бути вжиті виключно на потреби армії.

КАЖЕ, ЩО ГРЕКИ КИНУТЬ ТРАКІЮ ЛИШЕ ПІД ПРИМУСОМ

АТЕНИ, столиця Греції, 7. жовтня. — Провідник грецького революційного комітету, полковник Стиліянос Гонатас, заявив, що Греки не кинуть добровільно Тракії, але як аліянти змусять їх до того, так уступлять, бо вони не всилі воювати великих держав.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.7

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

РОБІТНИКАМ НА 5 ЛІТ, КАПІТАЛІСТАМ НА 99 ЛІТ.

З Москви прийшла отся депеша:

МОСКВА, столиця Московщини, 7. жовтня. — Ленін не хоче підписати умови, яку заключив большевицький комісар Леонід Крассін з анґлійською Російсько-Азійською Компанією, якою привертається їй давні права і привілеї на дальших 99 літ.

Він домагається, аби в умові пороблено деякі зміни.

Большевики казали, що відбирають фабрики від капіталістів і дають робітникам. І дали РОБІТНИКАМ... НА ПЯТЬ ЛІТ, а тепер наново віддають КАПІТАЛІСТАМ НА 99 ЛІТ.

Се є большевицький комунізм.

5 літ були фабрики „робітничі" для бизнесу комісарів, а тепер ідуть в руки капіталістів, безперечно також для бизнесу комісарів, не робітників.

Для робітників комісари все мали... красні... слова...

КАРТА ГАЛИЧИНИ З РОКУ 1775.

Переді мною перша ґеоґрафічна карта, яку зготовлено 1775 року по прилученню нащої країни до Австрії.

Зроблена вона за дозволом „Його цісарського Величества" (Cum Privilegio Caes. Majestatis), отже — урядова.

Друкована на добрім, черпанім папері, з витисненими берегами, не літоґрафована, тільки рита на сталі і ручно кольорована. В горі на право гарно стилізована латинська надпись і герб краю, а в долині на ліво символічна вінета, якими тоді залюбки прикрашувано ґеоґрафічні карти.

Герб до пізнійшого, урядового гербу Галичини неподібний. Це щит, переділений на двоє, з королівською короною в горі. На правій половині щита двораменний хрест, застромлений у холм (в горбок). Ліва половина має ясне поле в долині, а над тим полем черґуються чотири темні і чотири ясні ленти. На право і на ліво герб прибраний прапорами. На право прапори польські, на ліво українські, а саме: Сандомір, Краків, Затор і Осьвенцім на право, і: Перемишль, Белз, Ґалич та Червона Русь на ліво. (Повинно бути на відворот).

На кожнім прапорі герб його землі.

Герб Перемишля двоголовий орел. Голови получені короною, ноги орла випрямлені, але без скиптра і без меча.

Герб Белза — лев з короною і з крилами (!). Лев звернений на ліво, передні ноги зняв у гору, але скали нема.

Герб Галича, — чорна галка з короною на голові.

ГЕРБ ЧЕРВОНОЇ РУСИ — ЛЕВ, ЗВЕРНЕНИЙ У ЛІВО, СПИНАЄТЬСЯ НА СКАЛУ.

З того видно, що говорення, ніби цей герб придуманий Аґенором Ґолуховским, — брехня, одна з тих, котрими нас наші вороги хочуть осмішити й позбавити всяких традицій.

Вінета під картою, як сказано, символічна. Представляє вона ґрупу дуже гарно вирисуваних дерев над рікою, чи над ставом, а за ними вперспективі руїни старого міста й замку. Ніби хотів автор сказати, що Галичина має землю, воду, ліси і руїни колишньої слави.

На ліво від вінети пояснення картоґрафічних знаків і ґеоґрафічні виміри, обчислені на ґеоґрафічні милі (15 ґеоґрафічних миль на оден ступень).

Довжина ґеоґрафічна подана „від першого мередіяна, котрий лежить від Парижа о 20° на схід."

Цілий край поділений на дві частині, західна — польська і східна — українська.

Польська помальована синьо-зеленавою, а українська жовто-золотавою краскою, обі наближаються до наших державних красок, синьої і жовтої. Отже й леґенда, немов синьо-жовту краску, як національну відзнаку придумано що лиш 1848 року, це теж така брехня як і зі львом. Навпаки видно, що картоґраф у Відни, чи в Нірнберзі, де роблено карту 1775 року мав якусь історичну, певну підставу, з котрою мусів числитися.

Західна частина Галичини в порівнанню зі східною дуже мала; яка ¼ цілої теріторії.

Вона називається — Polonia Minor, себто Малопольска, А СХІДНА МАЄ НАДПИСЬ ВЕЛИКИМИ БУКВАМИ ВІД ЗАХІДНОЇ ДО САМОЇ СХІДНОЇ ҐРАНИЦІ: RUSSIA RUBRA, СЕБТО РУСЬ ЧЕРВОНА.

Якоїсь „східної Малопольски" навіть сліду нема!

Північні та східні границі Галичини на карті з 1775 року значно ріжняться від тих; що були перед війною і які осталися після Варшавського та Рижського договору.

Але для нас цікава західна границя, себто лінія, яку австрійське правительство потягнуло 1775 року між Поляками й Українцями в Галичині.

Вона іде так: починаючи трохи на захід від Щирович прямує до Ясла, а звідси до Кросна, але так що Кросно лежить ціле на нашім боці. Від Кросна вигинається ще трохи на захід і скручує до Ряшова, а з Ряшова попри Ґлоґів, Поґвіздів, Шаржів, Улянів біжить на північ до Хобудова, недалеко Янова, котрий лежить уже поза Галичиною.

Така границя, хоч кривдила нашу Лемківщину, але всеж таки була богато справедливійша від пізнійших, а про тую, котрою нас тепер хочуть ущасливити, не може бути й мови.

Гадаю, що не від речі пригадати тую карту Галичини з 1775 року, зроблену Cum Privilegio Sac. Caes. Majestatis.

Богдан Лепкий.

З ДАЛЕКИХ БЕРЕГІВ.

(Розмови з видатнішими українськими діячами в Европі спеціяльно для „Свободи").

(Докінчення).

VII. ВЯЧЕСЛАВ ЛИПИНСЬКИЙ.

Першою й необхідною умовою для перемоги всякої демократії було те, що побіч кляси лицарсько-хліборобської, на якій спираються монархії, повставала, завдяки збогаченню нації, кляса фінансового та промислового міщанства, яку принято нині називати буржуазією. Невдоволена з тих обмежень, що на неї накладала монархія, ота фінансова й промислова буржуазія, бажаючи повної свободи для своеї фінансової та промислової діяльности, першою завжди виступала проти монархії. Вона-ж завжди служить опорою всякого демократично-республиканського ладу, за якого замісць одного короля в державі, що обмежує своєю владою і оту буржуазію, і народ, появляється побіч народа, увільненого від одного короля, багато свободолюбивих і нічим вже необмежених „королів" — вугля, нафти, бавовни, пшениці, долярів тощо.

Врешті влада демократії приходила тільки в країнах дуже багатих, де, завдяки високій матеріяльній культурі, множество людей не потрібувало займатись матеріяльною продуктивною працею (хліборобством, промислом і т. и.), а могло віддавати ввесь свій час т. зв. вільним професіям і політиці. Побіч фінансової та промислової буржуазії ота матеріяльно непродукуюча і проживаюча з політики інтеліґенція є другою клясою, без якої не може бути демократії. Незадоволена так саме, як і буржуазя, і з монархії, що обмежувала її владу й не давала, на її думку, свобідно виявлятись її високим політичним та духовим прикметам, вона служила завжди політичним посередником між буржуазією та народом і завжди підбурювала нарід за свободу проти старих „панів" і проти монарха — розуміється там, де ця свобода була обмежена й де вона не повставала зразу так, як це сталося виїмково в Північно-Американських Злуч. Державах.

Тільки при отсих умовах: 1) істнуванні національного державного апарату і армії, сотворених попередніми монархіями, 2) при сильній та національно свідомій фінансовій та промисловій буржуазній клясі і 3) при великім числі живучої з політики інтеліґенції — можуть повстати народні демократичні републики. Як відомо, влада в цих републиках належить теоретично „суверенному народови", але що народ, занятий матеріяльним трудом, не має змоги сам виконувати свою владу, то виконування цеї влади він доручає вибраній ним до парляментів інтеліґенції, яка править републиками теретично іменем народу, але **фактично** в залежности від реальної влади матеріяльно найсильнійшої буржуазії й під захистом стоячої поза „народною політикою", так званої в демократіях „аполітичної", поліції та армії.

Щоб збудувати на Украіне отаку народню републику, ми маємо тільки жменю політичної інтеліґенції, а не маємо ані своєї національної буржуазії, ані свого національного державного апарату і армії, ані народ наш, як показала перемога большевиків, не дуже ласий на демократичну свободу. Досвід же відомої минувшини, а не невідомої будуччини, вчить, що коли якась демократія є репрезентована виключно інтеліґенцією, хоча-б навіть такою ідейною, без порівнання сильнійшою то на цілі століття старшою від інтеліґенції української, як інтеліґенція ірляндська, то така інтеліґенція виявляє незвичайну енерґію тільки проти своїх ворогів, коли можна так висловитися, з правого боку. Вона завзято бореться з місцевими „чужинцями" й легко може, як знаємо з власного досвіду, зруйнувати, як „замало демократичну", свою власну державу. Але проти ворогів з лівого боку (як, напр., наша інтеліґенція проти російських большевиків, або інтеліґенція ірляндська проти власних максималістів) влада такої демократичної інтеліґенції, позбавленої **реальної опори** в своїй власній фінансовій та промисловій буржуазії і в своїй недемократичній та аполітичній поліції та армії — безсила.

На підставі вище сказаного, ідеал нашої демократії: українську народню републику — я вважаю утопією, а демократичний метод орґанізовання нації, опертий на цій утопії, вважаю для нації нашої незвичайно шкідливим. Бо утопічний в теорії, він на практиці, як це завжди в таких випадках буває, веде якраз до протилежних наслідків. Замісць визволення України він приносить нам чимраз ґірше й небезпечнійше поневоленне. Позбавлена валсної реальної сили до боротьби з большевицькою окупацією, українська демократія мусить шукати такої сили зовні. А що одинокою такою зовнішньою силою є Польща, то ціла діяльність української републиканської демократії мусить довести як не до простого побільшення Польщи коштом України, то в найкращім разі до сотворення під протекторатом Польщи такої української народної републики, в якій буде відбуватись самовирізуванне ріжних претендуючих на владу отаманів і яка стане таким самим нещастєм для своїх горожан, якими являються всі такого роду, породжені сторонніми силами і внутрі безсилі, мексиканського чи болівіянського типу демократичні републики.

Єдина наша реальна державно і національно творча сила — се, при сучасних наших економічних умовах, **наша хліборобська кляса.** Вона володіє необхідною для всякої влади матеріяльною силою — землею — й може виділити з себе національний державний апарат і національну армію. Але для цього їй треба внутрішньої єдности та орґанізації. Зорґанізувати й внутрі обєднати цю клясу не можна, поділивши її, як це робить наша демократія, зразу на „панів" і „народ", а потім поділивши „народ" на ріжні взаємно себе поборюючі демократичні політичні партії. Тільки один **монархістичний провід і одна монархічна влада** зможе дати внутрішню єдність і орґанізацію українським хліборобам, зможе обєднати в одну національну клясу їх більш активні, змосковщені та спольщені, й більш пасивні українські частини, як це вже було почалось за Гетьманщини, коли в „Союзах хліборобів" стала обєднуватись з українським селянством наша змосковщена та спольщена українська хліборобська шляхта.

Але крім хліборобів є на Україні инші кляси, є робітники, промисловці, ремісники, інтеліґенти. Всі вони також незорґанізовані і внутрі розєднані, всі вони поділені внутрі на більш активні, й тому вже зденаціоналізовані, й на більш пасивні, а тому заховавші ще свою мову й національність частини. Кожда з цих кляс мусить за прикладом найсильнійшої хліборобської кляси внутрі обєднатись і зорґанізуватись, що можливо тільки тоді, коли ці кляси не будуть розбиті демократією на демократичні „українські" та „неукраїнські" партії. Врешті всі ці кляси разом, щоб оборонити свою територію, свою державу, від чужих націй та чужих держав, мусять во імя всеклясових потреб цілої нації та цілої держави обмежити свої клясові свободи, свої еґоістичні клясові інстинкти. Але таке обмеженнє є неможливе ані за демократичної републики, ані за диктаторського большевицького чи бюрократично-царського самодержавя, за яких свобода найдужчого нічим і ніким не є обмежена. Тільки **клясова правова монархія, яка спирається на всі кляси** й персоніфікує в одній династії для всіх кляс однаково обовязуючу, з покоління на поколіннє переходячу, а тому сталу й незмінну, традиційну, єдину, національну й державну владу, — тільки така монархія є в силі, як навчає історія, обмежити ріжні клясові диктатури та клясові апетити й обєднати всі кляси в одну націю та в одну державу, обмеживши свободу кожої з них відповідно до потреб цілої нації та цілої держави.

Ось чому ми, орґанізовані українські хлібороби, хочемо для України нашого національного, традиційного, правового монархічного **Гетьманства,** відновленого в 1918 р. відродженою після вікового сну, найсильнійшою в нашій нації українською хліборобською: клясою. Розуміється, в цім першім періоді Гетьманства було **богато хиб і помилок,** випливаючих з нашої непідготованости, з нашої тоді ще дуже великої внутрішної орґанізаційної слабости, з нашої ще дуже слабкої клясової диференціяції. Грядуче Гетьманство мусить приняти новочасні форми Української Трудової Монархії, опертої на реальній силі й на (оформленім у державнім, обовязуючім і Гетьмана, **законі)** реальнім взаємо відношенню сил усіх самозорґанізованих, внутрі обєднаних, продукуючих, трудових українських кляс. І тому ми не говоримо, як демократія, про реально, як орґанічна цілість, неістнуючий „народ" і про свою любов до цього мітичного народу, а кличемо всіх — хліборобів, пролєтарів робітників, ремісників, інтеліґентв — обєднуватись та орґанізовуватись внутрі себе, кождий у своїй клясі. Бо ми певні, що, як завсігди бувало в історії, тільки з боротьби отсих обєднаних та зорґанізованих кляс, з необхідности кождої з них для матеріяльної продукції цілої нації та з випливаючої звідси необхідности їх міжклясового замиреня та обєднання, виросте наша сильна клясова правова монархічна національна держава, так як виросли були свого часу з орґанізованих кляс, а не з демократичної каши, партійної конкуренції та партійної балаканини, сильні національні монархічні держави: анґлійська, німецька, французька й т. д., йт.д.

Тому також я і мої однодумці Хлібороби Державники, не претендуючи, як монархісти, до належної тільки Гетьманови — монархови суверенної національної влади, починаємо громадську працю **від служби** справі орґанізації та обєднання нашої кляси, щоб в орґанізованих лавах своєї кляси **служити** нашій всеклясовій державі та нації. На жаль, мало серед нас інтеліґенції, мало грамотних та освічених людей, які-б свою розумову, духову працю віддавали справі служби своїм братам, занятим працею фізичною, матеріяльною, справі служби своїй державі та своїй нації. І в цім факті ми бачимо також наслідки демократичного републиканства, під впливом якого більшість української інтеліґенції не хоче, як личить ідейним монархістам, **служити,** а хоче тільки, як личить усім репрезентуючим суверенну народню владу републиканцям, цим народом за свої ориґінальні партійні ідеї, за свою любов до нього — **правити.** Але це лихо минеться, й ми певні, що ряди орґанізованих у своїх клясах слуг Української Монархічної Держави та Української Нації побільшаться, коли ясною стане для демократичних представників суверенної народньої влади вся безвиглядність і утопічність української републиканськo-демократичної ідейної політичної спекуляції.

— Відповідаючи на Ваше третє запитаннє, зазначаю, що **все вище сказане відноситься тільки до Великої, Придніпрянської України.** Щоб з почуттєм відповідальности за свої слова говорити про Галичину, треба бути самому Галичанином, виростити з відмінної чим наша галицької минувшини й на собі досвідчити ці безконечно тяжкі умови, в яких бореться за своє істнуваннє ця найбільш свідома, найбільш героїчна, а заразом найбільш консервативна й найменш заражена демократизмом частина Української Нації.

З загального національного становища зазначу тільки, що, стоючи розуміється на засаді національної єдности, вважаю сучасну галицьку політику, що веде до сотворення окремої Західно-Української Держави, **вповні і єдине раціональною.** Я все був тої думки, що в часі, коли українство Придніпрянське є монополізоване інтеліґентською демократією, **політична злука з Великою Україною була-б для Галичини найбільшим національним нещастем.** Крім розпорошення своїх сил по наших великих просторах у боротьбі за демократично-републиканські придніпрянські утопії, а в наслідок цього відчинення дверей реальній польській кольонізації та польській національній експанзії — нічого иншого т. зв. політична „соборність" Галичині принести не може.

— Нарешті, що до дальшого розвитку подій на Україні, про який Вам цікаво знати мою гадку, то думаю, що російський **большевизм мусити-ме уступити місце російській демократії,** коли він здобуде піддержку світової фінансової буржуазії й коли у тої буржуазії стане сил повернути Росію в кольонію; або-ж, що більше правдоподібне, **місце його займе російська монархія,** коли серед червоної армії візьмуть гору московські патріотичні, вороже до чужоземного визиску настроєні елементи.

У першім випадку нас жде відносно легка боротьба з московською демократією й тяжка боротьба з Польщею, яка тоді, виславши наших републиканців з Тарнова до Полтави, сама займе Правобічну Україну. У випадку другім, поскільки ми до того часу не відбудуємо нашого Гетьманства, перед нами — повтореннє історії й знов на цілі десятки літ безнаійна оборона нашої національної одкремішности в межах опертої на наших же власних державно-творчих силах російської монархії.

Тільки обєднаннє всіх національних сил для відновлення Гетьманства; тільки установленнє своєї Монархії в часі, поки не сконсолідується монархія російська; і тільки політика, що йде по лінії оборони Сходу Европи перед його експльоатацією Заходом, — тільки це може вратувати нашу націю від другої, ще страшнійшої ніж По-Мазепинська, руїни. У всякім разі **сила наша в нас самих.** І тільки від її відповідної орґанізації, від її **консервовання** та **збільшування,** а не поступового розпорошування та зменшування, залежить наша доля й **залежно від нас внутрішня відпорність** супроти незалежних од нас і нам невідомих впливів чужих сторонніх сил у нашій будуччині.

Берлін, 20. вересня.

Радянин.

ВІДНОВЛЕННЄ ЛЬВІВСЬКОЇ „СВОБОДИ".

Дня 15. с. м. почав у Львові виходити на ново популярний тижневик „Свобода". Черговий рік видання сеї старої української політичної, просвітної і господарської часописи для селян XXIV-ий. Редактором є відомий публіцист і секретар Народнього Комітету п. Михайло Струтинський. Ціни передплати такі: в краю чвертьрічно 1000 мп., у Німеччині 200 м. нім., у Чехословаччині 30 к. ч., в Австрії 3000 к. а. Поодиноке число коштує 80 мп. Адреса Редакції й Адміністрації: Львів, Ринок 10.

РАНА НА ОРҐАНІЗМІ ЕВРОПИ.

Анґлійський журнал „Реконстрокшен", орґан відомого економіста Кайнса присвячений справі економічної відбудови Европи, пише про Східну Галичину осьщо:

Положення у Східній Галичині стає щораз грізнійше. Поляки, мимо того, що вони є тільки мандатарями аліянтів, трактують ту країну так немовби вона була польською провінцією.

Українські патріоти живуть на вигнанню, но найбільший части у Відні. Вони мали надію, що з приводу Генуенської конференції головні аліянтські держави приступлять до остаточного вирішення галицького питання, яке осталось отвореним після договору в Севр. Одначе Поляки при допомозі Франції перешкодили вивдигненню тої справи.

Тимчасом щораз більші поступи робить польська кольонізація. Місце українських селян займають польські кольоністи. В сей спосіб Поляки сподіваються випередити рішенне аліянтських держав, польонізуючи вже наперед Галичину. Коли-б до того Польща спробувала рекрутувати жовнірів у Східній Галичині, то певно прийшло би до повстання населення. Східна Галичина, таксамо як Македонія, є розятреною раною на орґанізмі Европи і новий польський премієр проф. Новак, з покликання бактеріольоґ, силкується усунути небезпеку проказ.

НОВИЙ АНҐЛІЙСЬКИЙ ПОЛИЧНИК ДЛЯ ПОЛЬЩІ.

Дня 7-го вересня прибула до Данциґу анґлійська ескадра під проводом контрадмірала.

На кілька днів передтим анґлійський посол у Варшаві повідомив про се польське правительство в спосіб дуже формальний: тоді і тоді приїзджає на відвідини до Данциґу анґлійська военна ескадра.

Принявши до відома, що навіть найменьший военний кружляк не приїзджає до пристані другої держави без запрошення даної держави — стало польському правительству дивно, яким чином ціла анґлійська ескадра приїзджає до Данциґу, коли правительство Польщі не висилало в тій справі жадного запрошення... Прецінь приїзд ескадри одної держави до пристані другої держави се майже тесаме, що приїзд одного володітеля в гостину до другого, а кождий знає, що такі відвідини не відбуваються без сердечних запросин, і що вони мають незвичайно високе політичне значінне.

Коли военна фльота одної держави їде до пристані другої держави на запрошенне другої, то се означає сердечні зносини обох держав; колиж та фльота приїзджає без запрошення, то —видно діло — річ мається инакше... І правлячі круги Польщі заявили потихо між собою, що візита анґлійської ескадри в Данциґу є з точки польського погляду непрашена!...

Коли між Поляками йшла горяча дискусія на сю тему, анґлійська ескадра зближалась до берегів Данциґу... Поляки, побачивши, що їх дискусії нінащо не придадуться і хотячи якимсь чином вcase минути сей прикрий для них випадок, приняли звідомленне анґлійського посла до відома і почали приготовлятись до урядового приняття анґлійської ескадри... Та несподівано, ненадійно — приголомшена Варшава дістала ще сильнійший поличник. Високий Комісар Данциґу, ґенерал Гекинґ, котрого на се становище іменувала Ліґа Народів, заявив, що „польське правительство не має права офіціяльно витати анґлійську ескадру, бо ескадра приїзджає у відвідини не до Польщі, але до Вільного Міста Данциґу".

Такою відповіддю польська публична опінія затривожилась: „Витворюється небувала ситуація — пише „Нова Реформа". — Анґлійська ескадра прибуває до гирла Висли, ріки що правда версайським договором зневтралізованої, але безсумнівно польської від жерела аж до гирла. Ся ескадра перепливає води, що находяться в границях також безсумнівно польської суверенности, прибуває врешті до берегів Данциґу, які після тогож трактату находяться під польською суверенністю, чого виразом є передусім застережене Польщі право заграничної репрезентації Данциґу. Відвідини чужої ескадри є справою понад всякий сумнів заграничною. Яко така належить вона понад всякий сумнів до компетенції Польщі. Хто як хто, а власне Польща є управнена витати чужих гостей на водах Данциґу. А тимчасом представник Ліґи Народів і муж довіря Анґлії в одній особі — Високий Комісар Данциґу заявляє, що Польща не має в сій справі жадного голосу".

Польська преса, хоч заалярмована сею справою, стверджує лише факт, але здержуєсь від всяки хкоментарів в сторону Анґлії. Всі однак бють в один голос, що новий случай — се один з многих анґлійських поличників для претенсій Польщі, який також вказує, що Анґлія заняла рішучо вороже становище супроти Польщі і не знати, яким чином се становище змінити.

Польська жаба надулась під натхненнем Франції, але вона безсумнівно трісне від анґлійського настолочення... Чим скорше трісне, тим меньше буде смороду.

ПРИТЧА ПРО РІВНОВАГУ.

Був собі раз цар могутній,
Мав гурток дружини путній,
Іще й настрій щомінутний.

Коли доля їм щастила,
Втіхи в хату напустила,
Край усміхом навістила —

То без суму і зневіри
Всі гуляли під гук ліри
І не знали краю й міри.

А як доля іскривиться,
Косим. оком подивиться,
Горе втісі спротивиться —

О, тоді по їх звичаю
Не було кінця і краю
Смуткові, плачу й одчаю.

Отже раз в такій годині
Дід, що просить милостині,
У царя був у гостині.

Раз прийшов, там танці, крики,
Регіт, скоки і музики,
Мов безумних дім великий.

Всі вертяться, плещуть, скачуть,
Мов ворони в гурті крачуть,
Діда мов зовсім не бачуть.

Дід постояв остовпілий.
„Чи ви всі тут поцапіли?
Розходились, аж попріли!"

Дід склонивсь: „Мир цьому дому!
Я прийду собі потому".
І прийшов у дні шостому.

Бачить: всі немов отруті,
Мов терпілиб муки люті,
Охнють у дивній скруті.

Цар сам мов прибитий ходить,
Мов на погребі заводить,
Смутки сіє, сльози родить.

Дід аж крикнув: „О, на Бога!
Що тут за печаль премнога?
Що за плач? Яка трівога?"

Цар знай хлипа: „Горе, горе!
Всіх нас лихо переборе!
Всіх залле розпуки море!"

„Що за горе?" — дід питає,
Та ніхто гаразд не знає —
Плачуть всі, то й він ридає.

Каже дід: „Вельможний царю,
Дам вам раду на цю чвару —
Не цурайтесь мого дару.

Ось вам перстень — не коштовний,
З бронзи литий, не густовний,
Але він розради повний.

В добрій чи лихій планеті
Завше майте на прикметі
Напис на його сиґнеті".

Цар: „Якоїж хочеш плати?
Бож не слід, щоб цар багатий
Мав від діда дар приймати".

Дід: „Візьми, ласкавий пане!
Не тобі за скарби стане.
А мені це зовсім тане".

Дід вклонивсь і вийшов з хати,
Цар же напис став читати
І безмірно реготати:

„Що бувало, те минеться,
Що не було, ще станеться,
А що єсть, усе минеться".

„От то мудрість!" — закричали,
І з царем всі реготали, —
„Миж це все й без діда знали".

Та подумавши по хвилі
Разом очі всі спустили
І носами покрутили.

Цар же, як прийшла турбота,
Або радість і охота,
Не рвавсь, мов сліпий до плота.

Лиш на дідів перстінь пляне
Тай згада: „Добро й погане,
Все минеться й знов настане".

І де гнів був і неввага,
Пристрасть, лютість, дика спрага,
Там приходить рівновага.

Іван Франко.

ПО ТОЙ БІК ДОБРА І ЗЛА.

(Спомини з побуту на „радянській" Україні).

ЖИДИ І УКРАЇНА.

Жиди в був. Росії. — Жиди проти У. Н. Р. — Недостача притягаючої сили. — Інтернаціонал й інтернаціональна нація. — Перспектива в майбутнє. — Ленін і Україна.

Жидівське питання на Україні належить до найтруднійших. Московську меншість перевисшують Жиди не тільки числом, але ще більше культурою й почуттєм расової солідарности. Бібліотечки інтеліґентних жидівських родин складаються переважно з російських книжок. І дивне диво: царизм так страшно переслідував Жидів, не давав їм ні життя ні ходу поза славетною рисою осілости, влаштовував на пів урядові погроми, а Жиди мимо всього тілом і душею прилягли до Росії. Навіть у родині, не тільки в товаристві й на вулиці, вживають вони московської балачки. Наскільки цього вимагає їхній життєвий нітерес і торговельні згляди є вони всеросійськими патріотами. Росія дорога їм не як національна держава, але як одноцільний терен експльоатації. Для того виступають вони завзято проти всяких національних сепаратизмів.

Здавалось би, що царизм зведе до купи Українців і Жидів. Адже одні й другі були страшно пригноблені, безправні, здані на жир русифікації. Одні й другі боролися за своє визволення і всеж не знайшли спільної мови і спільних стежок.

Як тільки настала УНР. і Центральна Рада, Жиди масою станули в опозиції. На позір небувале явище, що вони не стали на бік державної української нації. Головна причина лежить у слабости тої державности. УНР. аж лізла зі шкури, щоби при помочі культурно-персональної автономії забезпечити права національних меншостей, заки ще права більшости були як слід забезпечені. Ніде й ніколи сильний не тягнеться до слабого! А сильні культурно й організаційно були на Україні якраз національні меншости. Історичне співжиття українського і жидівського народу повне ворожнечі. Найбільший твір української літератури „Гайдамаки" мало симпатичні Жидам, а „Мойсея" ще досі не знають. Статті Немо у полтавськім „Рідній Краю" „Чим шкодливі нам Жиди?" — також неприємно їм було читати. Факт, що український уряд не мав змоги спинити жидівські погроми, — страшенно зашкодив нашій справі. Відома річ, що публична опінія Европи й Америки в немалій мірі є під кермою Жидів. Український елемент із слабим державним почуттєм досі не притягав Жидів. Наюціннійший здобуток української культури, пісня мало впливає на практичного жидівського духа. Цікава дрібниця: один Жид — інтеліґент сказав мені, що з усіх укрїанських пісень найбільше подобається „Заповіт", розуміється! з його протяжною, безсилою мельодією і похоронним мотивом!

І так українство, за виїмком Галичини, почасти Буковина, досі не мало притягаючої сили на Жидів: ледви одиниці осмілювалися. Кольосальний орґанізаційний талант Троцького, що є родом з України й колись писав по українськи, пропав для України. Він служить тепер чужій справі, а з ним багато инших українських Жидів.

А справа стоїть доволі ясно: без допомого численного, рухливого, інтеліґентного і впливового жидівського елементу нам не збудувати України! Слабістю, наріканнями й сумовитими піснями ні їх, ні взагалі нікого не притягнемо. А Жиди на Великій Україні тепер не хочуть українізуватися і це найкраще доказує фуктивність української радянської республики. Жиди все ще вважають українську мову „мужичою" і вперто іґнорують здобутки українського духа. Їх національна гордість тепер незвичайно зросла: адже мають переважний вплив на керму державної політики всієї федерації. Їх ґазети пишуть виразно, „що Жиди самий умний, самий гарний народ". Імпонує їм, що засідання Комітету ведуться російською мовою, бо члени його переважно російські Жиди. Інтернаціонал немов для них придуманий. Адже Жиди це одинока нація без території, що живе розкинена поміж усіми народами, а не мішається з ними, що балакає ріжними мовами, а в дійсности ніде до споду не асимілюється.

Їм добре бути інтернаціоналістами, кричати про єдність пролетаріяту, а на його спині вести свою політику, під покришкою всесвітньої революції підготовляти свою ґеґемонію. В цій справі нам з Жидами не по дорозі. Але мимо всього повторяю ще раз: коли не притягнемо Жидів, наша справа не піде скоро вперед. Українізація повинна стати обопільним інтересом. Росія без України і без Жидів стане всеондо й без сумніву в короткім часі тереном українського впливу і знов буде так люба Москалям „єдність". Але перед тим Україна мусить нажитися самостійним державним життєм, мусить дати світови культурні вартости.

Коли настане час, що на Україні русифікація буде неможливою, зайвою українізація, тоді може бути мова і про федерацію. Але перед тим російський елемент мусить бути обмежений до своїх етноґрафічних границь, мусить припинитися експльоатація чужих територій з боку Москви. Це вийде лише на добро московського народу. Переставши бути галапасом „інородців", покине він своє безмежне лінивство, просвітиться й піднесе національну культуру. Suum cuique! Кождий народ, український теж, має не тільки права, але й обовязок усіми засобами обороняти свою національну окремішність! І має обовязок нищити кождого, хто стає йому поперек цього шляху. Історія знає багато назв народів, що знайшли на Україні гріб, або розплилися в українському морі.

Цікаву думку вислови Ленін про відносини України до Москви. В однім місці своєї книжочки „Вибори в учредительноє собраніє і диктатура пролетаріята" пише він виразно, що „Москалі не повинні дивуватися ні обурюватися, коли Україна перепробує всякі форми федерації з Москвою від найтіснійших до найсвобіднійших і вкінці зовсім відокремиться в найблищих роках". (Мені довелося звести завзяту боротьбу, поки я помістив цей цитат у Відривнім календарі на 1921 р. проти спору головного редактора). Не треба забувати, що Ленін у Росії є все ще найбільшим авторітетом і його пророцтва на диво точно здійснюються, хоч сама наука комуністичнюго марксізму збудована часто-густо на хибних підвалинах і явно однобічна. — Поживем — побачим.

Тарас Франко.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. Тов. Мир, від. 324 У. Н. Союза повідомляє, що мітинґ відбудеться о 3. годині попол. в неділю, 15. жовтня в гали Укр. Громади під ч. 2309 Фермант Евеню. На порядку нарад голосоване над календаром. — Н. Самбір, предс.; І. Слободзян, секр.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. Тов. „Єдність", від. 163 У. Н. Союза повідомляє, що звичайний мітинґ відбудеться о 2. год. пополудни в неділю, 15. жовтня в гали Ів. Боднара під ч. 501 Норт Трета ул. На порядку нарад є дуже важні справи. — С. Ґвіздь, предс.; М. Паранич, секр.

ЧЕСТЕР, ПА. Сошествія св. Духа, від. 237 У. Н. Союза повідомляє, що трикварта́льний мітинґ відбудеться о 2. годині пополудни в неділю, дня 15. жовтня пополудни, в церковній гали під ч. 3010 Вест 3-та ул. На порядку нарад буде справозданнє урядників і инші справи до полагодження. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. — Н. Броницький, предс.; І. Сальо, кас.; С—. Верещак, секр.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. Уряд відділу 206 У. Н. Союза пригадує декотрим своїм членам, щоби ті члени, котрі пізно приносять свої вкладки, старалися принести на назначений час, найдальше до 15. кождого місяця, бо впротивнім разі будуть суспендовані, щоби потім не жалували, бо з каси за нікого неплатиться і уряд своїх гроший за нікого не закладає, бо уряд вже припоминав був пару разів. — М. П. Бардачевський, предс.; М. Чагарин, кас.; Я. Шаравара, секр.

НЕВДЯЧНИЙ КІНЬ.

Хто в воза коней запряга,
То гречно їх не просить.
Та добрий пан сказав, що вже
Того порядку досить.

І загнуздавши раз коня,
Він став питати в його:
„Чи вас у корінь запрягти,
Чи з боку — і з якого?

„Коштовні віжки почепить,
Чи з простої сириці?
У голу руку взять батіг,
Чи брати й рукавиці?"

Та мабуть кінь невдячний був,
А то й дурненький може,
Бо на ласкаві ці слова
Він відповів негоже:

„Язик ваш любо так бренить,
Як добрії цимбали,
Але булоб мене спитать,
Як ще не загнуздали.

„Я знаю — віжки всі цупкі
Чи з шовку чи з ременю;
Батіг усякий дошкуля,
Як вам попався в жменю.

„Тай ще скажу: Як чорт-вість-що
Я тут возити маю,
То кращеб я не запрягавсь
Ні в корінь ані з краю.

Володимир Самійленко.

ДОПИСІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Дальша робота Комітету Рідної Школи Золочівщини.

Отсим подаємо звіт дальшої роботи нашого Комітету в справі несення помочі Рідній Школі в Золочівщині. Рівночасно подаємо до загального відома спис Українців і Українок, котрі своїми жертвами показали свою любов для Рідної Школи.

В часі до 30. марта 1922, Комітет зібрав був $418.85. З того вислав до Золочева $387.85, а в касі осталось $31.50. Виказ жертводавців був оголошений в „Свободі" ч. 90. Комітет Рідної Школи в Золочеві сі гроші отримав і повідомляє про се в окремій відозві.

Дальше зібрано на весілю у д. П. Барили 7-го мая с. р. $16.60 Імен жертводавців не подаємо длятого, що предс. М. Ганьошин загубив спис.

В Пасейк, Н. Дж. зібрано $23.30. Жертвували слідуючі: А. Галатин $5; М. Кметь $2.00; Л. Ховзун $1.50; І. Цімко, І. Зубар, Я. Зубар, С. Гук, С. Любарскін, Т. Константинович, М. Лукан, П. Гук і І. Яцентий по $1.00; О. Костомаха, І. Биковський, В. Мельник, С. Гладкий, П. Борух, Л. Гайовий, Т. Тріщ, В. Негрич по 50 цнт.; А. Романків 30 цнт.; П. Головачук, В. Стефанюк, Е. Кметь, І. Жеранюк, Н. Данилець і Л. Силчак по 25 цнт.

З Лічбурґ, Па. прислав Вас. Пітик $27.50. Жертвували слідуючі: В. Пітик $5; І. Куровецький, А. Льоренс, С. Пітик, М. Сенів, О. Пітик, П. Паньків і С. Яйко по $2; Н. Павлишин, І. Яйко, Т. Бета, М. Яйко, С. Самборський, В. Білан і Д. Гриньків по $1; І. Хомяк, П. Кузь і І. Здиня по 50 цнт.

Кромі того Комітет зібрав $16.75 в Ню Йорку і околиці. Жертвували слідуючі: А. Стасюк і П. Марухняк по $5; М. Паньків $2; О. Плескун, П. Граничка, В. Домарецький і В. Чучман по $1; О. Гайдар 50 цнт. і П. Петрів 25 цнт.

Членська вкладка Комітету за місяць цвітень і май $18.

Дня 27. мая с. р. Комітет устроїв представленнє „Сотник Тетеря". Чистого зиску було $88.00.

Комітет вислав дня 30. мая с. р. знова $200 через Амер. Експрес Ко. на руки Комітету Рідної Школи в Золочеві. В касі остає 38 центів до 30. мая 1922, по відтягненню розходів.

На конець ще мала пригадка до земляків Золочівщини, Зборівщини, Каміниччини, Глинянщини і околиці Поморян! На Вас, земляки, дивиться ціла Східна Галичина за схід від Красного. Там кождий гордий з того, що золочівська ґімназія удержується складками братів, що виїхали до Америки, Памятайте отже і на дальше на свій почесний обовязок, щоби наші браття в Галичині і на дальше нами гордитися.

Жертви присилайте на руки касієрки: пані Юлії Шміт, 612 Іст 17. улиця, Ню Йорк, Н. Й.

Николай Сембай, секр.

ДЕЩО ПРО ХЛІБ.

(З Уряду Публичного Здоровля)

Хліб, молоко і мясо есть, як відомо, головні харчі, якими годується людина. Між ними молоко є безумовно найосновнійший і найздоровіщий корм; воно містить в собі всі ті споживчі частини, які потрібні для правильного прокормлення людського організму, а саме білковину (азот), крохмаль і цукор (углеводи) та товщ (жир). В хлібі всіх тих кормових частин немає, з окрема нема товщу. За те есть богато білковини, цукру і крохмалю. Тому й здавних давен хліб служив людям мало не у всіх країнах світу за найголовніший корм. Як також є відомо, хліб роблять з меленого зерна деякої пашні, в Америці передівсім з пшеничного зерна. Пшениця — хліб та всякі инші харчові продукти з пшеничної муки — становить цілу пяту частину всего, що зїдають в Америці. На голову населення в Злучених Державах припадає пересічно одна барилка (105 кварт) щорічно спожитої муки.

Хліб, який ми звичайно споживаємо, є здебільшого роблений на дріждах. Дріжджі додають до тіста для того, аби воно виросло. Хліб „росте" через те, що малесенькі дріжджеві ростинки кормляться тим цукром, який є в теплім тісті, раптово розростаться і множаться і через ферментацію видають з себе так званий вуглекислий газ. Той газ розходиться по тісті, пробиває собі дорогу через його збиту і липку масу і таким способом підіймає бохонець в гору. В деяких сторонах Европи розчиняють хліб ще стародавним способом, відомим ще старинним Египтянам звиш чотири тисячі літ тому, а саме з помічю „рощини", квасного тіста. Одначе в рощині є теж дріжджі, вони беруться з воздуху, який має в собі цілу масу дрібненьких дріжджевих ростинок. Останніми часами придумано ріжнородні порошки до печення, значить хімічні препарати, якими можна заміняти дріжджі. Мука, котра „сама росте" есть власне мука змішана з такими порошками. Кожна господиня знає, що з самої вівсяної, житної, ячмінної або кукурузяної муки хліба спекти не можна. Хліб невиросте, так як в тій муці нема того липкого а еластичного клею, який є в пшеничнім зерні і який саме піддержує цілу будівлю бохонця хліба.

Не зовсім безпечної їсти свіжий, порячий хліб, просто з печі. Небезпека не в тім, що він теплий або сам собою не стравний. Навпаки, свіжий, теплий хліб легше стравити як черствий. Але небезпечно його їсти богато тому, що він мягкий. Мягкий, свіжий хліб, як і всяку мягку та мокру їжу людина звичайно ковтає цілими кусками, не пережовуючи, так як треба, а всяка не пережована і не перемішана з слиною їжа шкодить здоровлю. Мягку і мокру їжу треба жувати, хочби людина не була лінива або лакома. Діло в тім, що така їжа, з окрема свіжий вогкий хліб, не подразнює тих желез в роті, які продукують слину. Черствий хліб саме собою менше стравний, але він сухий. людина мусить його ліпше жувати і перемішувати з слиною і потім жолудок легко його травить. З тої самої причини він ще легче травить цвібак, сухарі і всякого рода перепечений хліб.

Так званий хліб Грагама названо так від імени відомого гигиєніста Силвестра Грамама, котрий твердив, що питльована (надто дрібно мелена) мука есть причиною богатьох випадків нестравности, кепського відживлення і жолудкових недомагань. В тім є богато правди і разова мука є на загал здоровіща. Одначе купуючи її треба уважати, аби се була справді Грагама мука, а не просто гіршого сорта звичайна мука перемішана з висівками.

Дуже поживна є кукурузяна мука, яка містить в собі богато більше товщу ніж пшенична. З окрема порадно додавати її потрошки до всякої иншої муки. В Америці їдять богато так званих „крекерів", які містять в собі ще більше споживчих частин як звичайний хліб, одначе не можуть його заміняти як правильний корм. Відомі є теж ріжні роди прісного (не заквашеного) хліба. „Маца", яку Жиди їдять на паску, є зроблена з такого не квашеного тіста і має ту добру прикмету, що єдобре виварена і випечена. Одначе часто додають до неї за богато жиру іс еилі' через те вона не все така стравна, як повинна-би бути.

ЛЯЦЬКІ ЦЕНЗОРИ.

Востаннім часі дуже розбрикалися. Жертвою їх олівця паде кожде число „Діла", кождий „Український Голос" з Перемишлі, словом — уся наша преса. На днях львівська прокураторія сконфіскувала останнє число (17—18) „Світа Дитини" за вірш Романа Завадовича „Наш Шлях".

Подаємо нашим читачам сконфіскувану стрічку:

„Нас не злякають вороги, не спинять перешкоди! Ще хвиля лютої борби — і понад стоптані горби зійде Зоря Свободи!" От що конфіскують божевільні ляцькі цензори! Справді се є єдиний мабуть випадок такої конфіскати в історії цілого людства. Се вже вершина урядового ляцького деспотизму й безправства, що накидатись на такі невинні стишки, призначені на лектуру для дітей! І такі собаки ходять вільно по українській землі!

ПОЗІР! УКРАЇНСЬКА ГРОМАДО З БРУКЛИНА І ОКОЛИЦІ.

ПОЗІР! ПОКЛИК!

Заходом Американських Горожан українського походження і укр. комітету несення помочи Рідному Краєви в Бруклині, Н. Й. відбудуться

В НЕДІЛЮ, 15. ЖОВТНЯ

о годині 12. вполудне в гали церковній під ч. 162 Норт 5-та улиця

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ

в справі негайної помочи Рідному Краєви.

На зборах тих буде реферувати представитель Зах.-Української (Галицької) Народної Републики, п. Др. Лука Мишуга. На збори ті запрошуєсь всіх Українців, котрі закупили укр. бонди Свободи, а також і тих Українців, котрі схотять причинитись до сего фонду. Бо ми знаємо з досвіду, що ті, котрі на народну ціль вже дали, еще дають, а вразі потреби еще дадуть, а котрі не дали, не дають, ті вже і не дадуть, а тілько кричуть аби і другі не давали, для тих на збори вступ збороненний. Щирих Українців розуміючих сю справу, проситься о як найчисленнійшу участь в сих зборах.

ЗА ЛІГУ АМЕРИКАНСЬКИХ ГОРОЖАН УКР. ПОХОДЖЕННЯ:
о. Володимир Лотович, предс.,
Іван Кравчук, секр.,
Михайло Заваруха, кас.

ЗА КОМІТЕТ НЕСЕННЯ ПОМОЧИ РІДНОМУ КРАЄВИ:
Григорій Бардяк, предс.,
Володимир Яськевич, секр.,
Семен Шиш, касієр.

35,38

НА СОКІЛЬСЬКІМ.

О семій годині рано їхали ми жидівською бричкою найпоганійшими вулицями Кут.

Коні скрутили в бік, віз скотився в долину і нараз перед нашими очима розкрився зовсім инший світ.

Гори!

Синьо зелені стіжки, вкриті серпанками прозорої мряки, обсипані жемчугами роси, обкаджені кадилом живиці і запахом цвітів — це передова сторожа Зелеменя, Шпиць і Говірлі.

А долом Черемош! Невеликий, а який жвавий, який дужий! Скільки у ньому життя, нічим не приборкнаого, якогось первісного життя, як свобідно переливаються його хвилі долиною поміж горами, як шумно і гучно ревуть по камінях, що прийшли з гір і лягли їм посеред дороги...

Віз котився понад сам беріг і здавалося, що могуча сила води тягне його до себе і пустити не хоче. То так здавалось, а в дійсности туди вела дорога, коли дорогою мож звати збір всілякого каміння, починаючи дрібним, гладко виточеним як заячий шріт, а кінчаючи таким як бохонець хліба, голова або гарбуз. Та ще як би воно було рівно розміщене, то най там, а то лежить собі лавами, скиртами, порогами, як оборонні вали на границі гірського царства.

Тою дорогою йшли або їхали напроти нас менші і більші ватаги жінок та чоловіків з бесагами на торг.

Чоловіки рослі і стрункі як ялиці, жінки звичайно богато нижчі, понад вік старі, з лицями, що нагадують жінок Сходу. Та зате, як лучилася гарна, то хоч пиши! Струнка, гнучка, з палкими очима, певна своєї принади. Їдуть на кониках-гуцулах, курять люльки і в своїх одягах живописних на тлі прекрасного краєвиду виглядають як живі образи, як малюнки до оповідань Федьковича.

І можна би забутися, задивитися, заслухатись у ту безконечну сімфонію красок і звуків, що розливаються по землі і по небі, над тобою і довкола тебе, якби — якби віз не гуляв разом з тобою по камінню конвульсійного танця св. Віта.

— Що то нині! — потішає візник, — то давно сюди їхати була чиста кара. Тепер тут гостинець. Його вибудував небіщик пан староста. За то йому фіґуру на Сокільськім поставили.

— Мали за що! — гадаю собі в дусі.

—Будемо їхати попри Сокільське, то пани побачать. Вже недалеко,... Вйо-о!

І бричка скрипить, скиглить і стогне, перевертається з боку на бік і переваюється крізь той гостинець Цикльопів.

Ось і Сокільське!

Я нераз чув про нього, читав, а навіть бачив на нащій сцені якусь Сокільську дебру, але щоби вона в дійсности так сильно мене вразила, того я ніяк не сподівався.

Стіна, висока стіна, якої людським рукам не здвигнути, відбила світ. Луком нагнутим стоїть похилена над Черемошем і дивиться у воду. Дивиться віками віків і немов щось читає.

А той Черемош припав до неї, обіймає її і цілує. Нараз відобється, кине собою і зареве як ранений медвідь. Грізно і завзято валить на тую гать муровану, що нею люде скували його і відділили від Сокільської, його, свобідного, сильного, безсмертного сина гір!

Зaждіть! Він має час. У нього хвилина, у вас віки! Побачимо, хто кого переможе!

І потішений і втихомирений вертає в русло і переливається усіми фарбами розтопленого олова, срібла і опалів, усіми заломами ліній, усіми відтінками тонів. Грається з каменями, що мов діти вскочили до нього, щоб скупатись, обливає їх, оббризкує піною, сипле росою дрібосеньких капель, дихає парою синявої імли. Любить ті бідні, безсильні крушини великих гір. Як дідусь грається з дітьми. Инша річ — люде! Лише перед їхрозумом уступає, лищ їх відвагою любується. Вважай, керманичу! Веди дарабу впрівною рукою, бистрим зором сліди кождий камінь, помічай кожду струю, хитро та вміло та складно та в час відбивай на право та на ліво, бо як ні, то він тобою як діточим млинцем закрутить і фурне мов мізерною іграшкою! І не почислиш своїх ялиць, не позбираєш костий, не побачиш тої Сокільської, що стоїть дужа і висока, як княгиня в киреї шовкової імли, в короні золотого сонця...

А до Сокільської на право приставлено як сходи до престола, велике камінюччє, поскладане одно на друге завбільшки скринь, скриньок і будинків. Віки помалювали їх на сіро і до сонця блищать як із криці. А зпоміж тих незграбних, рукою природи тесаних брил біліє одна висока і тонка як стовп. То фіґура пана старости.

І дивне диво! На найширшій границі, на білому камені колюмни я прочитав великими буквами витесані незабутні слова:

„Схаменіться! Будьте люди,
Бо лихо вам буде!
Розкуються незабаром
Заковані люде,
Настане суд!"

Не знаю, чи можна було вибрати краще місце для оцих слів. Той вічний Черемоша рев, та Сокільська скеля і зміст цих слів — то щось одно. Здається, що Черемош не шумить і не гуде, лиш грізно лякає світ судом, здається, що зверху Сокільського якийсь могутній голос кличе: „Схаменіться!" — здається, що ціла розгукана природа звіщає хвилю, коли розкуються заковані люде — настане суд!...

І на хвилю чоловік забуває себе, тратить свідомість часу і місця і всіх дрібниць, що путають його вільне „я", та цілим своїм єством вслухається в той шум, в той рев, в ту невідому розмову природи, щоб дізнатись, щоб дослухатись, чи хвиля суду не надходить.

Заслуханий не бачить хмари, що зпоза Сокільської скали як сукно висувається і вітром та стужею дише. Перша блискавиця будить нас із задуми.

Робиться темно і студено. Вода чорніє і рудіє, на скали лягають тіни, а ціле небо як залізний панцир. Тремтять квіти, тремтять листки, хиляються дерева до долу. Їх прошибає трівогою якась передсмертна дрож.

Чим скорше добігли ми воза і пустилися в дальшу дорогу— коні розуміючи небезпеку, дерли зо шкіри. За нами гонила буря. На щастя ми скрились перед нею до Розтік.

Подали снідання. Бриндза, масло і гірська вуджена шинка. За сніданням ішла весела розмова, як звичайно по перебутій біді.

Нашу розмову перервав град, що товк до вікон немов кулаками. Здавалося, що всі вітри з цілого світа збіглися в гори та взялися за чуби. А громи били так гучно, якби на кождім верху стояла осібна батерія гармат. От-от, і цілу кітловину, у якій лежить село, затопить вода, занесе каміння, закине град і спалять блискавиці...

Забрало овес на покосах, понесло дараби світами, поторощило ялиці, а що найкраці квіти в гордці змішало з болотом.

А на Сокільськім на скелі стояла старостинська фіґура і якась незрима рука писала на ній:

„Схаменіться, будьте люде,
Бо лихо вам буде!

Богдан Лепкий.